

Pläkki – mestari ja oppijat -hanke 2010 – 11

Pläkki – mestari ja oppijat hankkeessa kehitettiin käsityökouluille soveltuva mestari-oppija yhteistyömalli ja toteutettiin pilottikokeilu pläkki Pentti Tuomisen kanssa. Hankkeen pilotissa halusimme laajentaa käsityökoulun pedagogisia sisältöjä pläkkimuotoilulla, joka on alueemme perinteistä osaamista. Hanke mahdollisti kokonaisvaltaisen perehtymisen pläkkimuotoiluun, joka osoittautui toimivan erinomaisesti osana käsityökoulun esineen suunnittelun ja valmistuksen pedagogiikkaa.

Hankkeen pläkkimestarina toimi pläkki Pentti Tuominen, joka on pläkki-perinteen vahva taitaja. Kokeilussa toimintamallissa pläkkiopin opissa kävivät ensin käsityökoulun opettajat ja sen jälkeen pilottiryhmä oppilaisista. Pläkkiopin pajalla saatiin perustiedot ja tuntuma materiaaliin. Työskentelyä jatkettiin pläkin parissa opettajien johdolla käsityökoulutunneilla. Oppilastöiden valmistuttua pläkki Pentti vieraili käsityökoulutunnilla ja antoi oppilaille palautetta oppilastöistä tekijän ja myös yrittäjän näkökulmasta. Hankkeen aikana kehitettiin pedagogisia opetusmateriaaleja pläkkistä erikaisille perusopintojen ja syventävien opintojen oppilaille. Osa sisällöistä toteutettiin Näppi-käsityökoulussa.

Pläkkimuotoilua käsityön taiteen perusopetuksessa

Pläkkimateriaali ja sen muotoilutekniikat soveltuvat hyvin osaksi käsityön taiteen perusopetuksen pedagogisia kokonaisuuksia: esineen suunnittelun ja valmistuksen sekä ympäristön suunnittelun ja rakentamisen opintokokonaisuuksissa. Tekstiiliin ja vaatekäsityksen opintokokonaisuuksissa pläkki toimii lisämateriaalina.

Pläkkipellin erityisominaisuuksia ovat taipuvuus, jossakin määrin muotoiltavuus ja heijastavuus. Pläkki on myrkytön materiaali ja soveltuu myös elintarvikekäyttöön. Pläkkistä voi juottamalla rakentaa monenlaisia teoksia. Käsittelemällä pläkin pintaa: hiomalla, vasaroimalla jne. saa materiaalille erilaista ilmettä tarpeen mukaan.

Pläkkimuotoiluun pääsee tutustumaan käsityöllisillä välineillä. Pläkkiopin muotoiluun käyttämät koneet ja muotit ovat pääasiassa vanhoja ja itse rakennettuja. Mm. pläkin reunataitokset tehdään kantti koneella, mutta kantin saa naputeltua myös vasaralla kahta tukevaa levyä käyttäen.

Pläkkimestari Pentti Tuominen kanttaa piparimuottisoiroja

Lida juottamassa eli kolvaamassa pläkkiopin pajalla

Piparimuottien malleja pläkkiopin seinällä

Näppiläisiä pläkkiopin pajalla

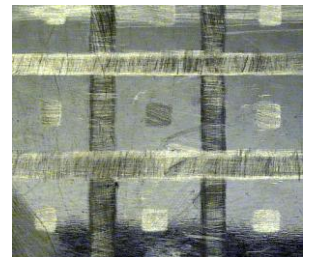
Perustyövälineet työskentelyyn:

- leikkaaminen: peltileikkuri ja peltisakset
- muotoilu: suorakärki-, latta- ja pyöröpihdit
- pinnan käsittely: vesihiomapaperia, kuulapävasara, nauloja, ruuveja, maalarinteippiä...
- juottaminen: kolvi, juotostahna ja -tina
- lisäksi: hanskat, puulevy, pyyhe tai muu pehmuste, erilaisia muotoja, joita voi käyttää muotoilussa (pyörörimaa)

Pläkkimuotoilu:

- piirretään haluttu muoto peltiin ja leikataan peltisaksilla. Käytä peltileikkuria suoriin paloihin
- hiotaan reunat vesihiomapaperilla
- tehdään pinnan kuviointi:
  - reikiä: vasaroi naulalla reikiä laudan päällä. Alla kannattaa käyttää pyyhettä äänenvaimentimena
  - kuvioita: hio pintaa vesihiomapaperilla. Maalarinteipistä voi tehdä estoja, jolloin osa pinnasta jää kirkkaaksi. Naputtele vasaralla ja ruuvilla tms. esineellä jälkiä
- muotoilu:
  - kuperat muodot vasaroidaan kuulapävasaralla, alla pyyhe, joka on laudan päällä
  - erilaisilla pihdeillä
  - ”tukimuotojen” päälle taivuttamalla
- reunan kanttaaminen:
  - piirrä pellin reunaan apuviiva taitoksen kodalle
  - teippaa pelti tiukasti kahden esim. vesivanerin väliin. Taitettava reuna jää näkyviin. Teippaa myös vesivanerit yhteen.
  - kiinnitä vesivanerit tukevasti työtasoon
  - naputtele taite tasaisesti vasaralla 90 asteen kulmaan vesivanerin reunaa vasten. Vasaran voi päällystää paksulla nahalla, ettei vasarasta tule jälkiä peltiin
  - irrota pelti ja naputtele taite litteäksi
- juottaminen eli kolvaaminen
  - juottaminen täytyy tehdä palamattomalla alustalla. Käytä hanskoja. Juotostahna on myrkyllistä – vältä sen joutumista silmiin tai suuhun. Pese juotetut pläkkiesineet ja kuivaa hyvin ruostumisen estämiseksi.
  - juottaminen onnistuu parhaiten juurileikatuille pläkkipinnoille. Leikattuihin pintoihin muodostuu oksaalikerros, joka haittaa tinaamista. Pelti kannattaa säilyttää sanomaleh-

- teen käärittynä. Pintaa voi myös varovasti hioa.
- o purista pihdeillä, liitettävät pläkkireunat mahdollisimman tiiviisti yhteen
  - o sivele ohuelti juotostahnaa tai -nestettä liitettäville pinnoille
  - o ota juotostinaa kolvin kärkeen ja vedä tina liitoskohtaan
  - o Kolvin kärkeen muodostuu mustaa töhnää, joka haittaa tinausta. Se saadaan pois kastamalla kärki nopeasti veteen. Vesi voi olla esim. lautasella.
  - o Kolvin kärki kuluu käytössä. Kärjen voi jäähtyneenä irrottaa ja viilata. Ennen seuraavaa käyttöä kärki täytyy tinata.

Materiaalien ja työvälineiden hankinta:

Työvälineitä saa rautakaupoista. Pläkkipeltiä saa pläkkyyri Pentti Tuomiselta tilaamalla. Hän myös leikkaa peltiä halutun kokoisiksi paloiksi. Häneltä voi tilata myös piparimuottien tekemiseen käytettäviä, valmiiksi taitettuja pläkkisuikaleita.

Katso video pläkkyyri Tuomisesta:

http://juhlamokka.fi/kadentaitajat/katso/?sub_id=52117f8b4d6b86d8105f2c5057ecaac1

Kuvat: Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry / Kirsi Harju, Tuuli Heinonen

Yhteystiedot:

Näppi-käsityökoulu
Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry
Sahalankatu 3, 60100 Seinäjoki
puh. 040-5512072
email: anne.honkala@taitoep.net
www.taitoep.net